

BATI ADIĞE ALFABESİ - WEST ADYGHE ALPHABET

Kitap Harfi	EI Yazısı	Türkçe Okunuşu	Örnek Kelimeler
А а	А а	A	атакъэ hogoz; ары evet; апч sam; ар о; ау fakat; ахъщ para
Б б	Б б	B	бэ çok; баджэ tilki; бзэ dil; бзыу kuş; бжьэ аг; быбын uçmak
В в	В в	V	(Yabancı kelimelerde) вагон vagon; ваз vazo; винт vida
Г г	Г г	İnce Ğ	гыны barut; гыклын çamaşır yıkamak; лъагэ yüksek
ГУ гу	ГУ гу	GU	гу kalp; гугъэ umut; гупшыс düşünce; нэгу yüz
Гъ гъ	Гъ гъ	Kalin Ğ	гъэмаф yaz; гъэ yıl; гъыбз ağıt; гъы ağılama; дэхагъ güzellik
Гъу гъу	Гъу гъу	Kalin ĞU	гъунджэ ауна; гъунэгъу komşu; гъогу yol; гъучI demir
Д д	D d, g	D	дыджы ası; дахэ güzel; дэшхо seviz; дагъэ yağ; дышгъэ altın
Дж дж	Дж дж	C	джан gömlek; джы şimdi; джэнчы fasulye; джэмышх kaşık
Дз дз	Дж дж	DZ	дзыо çuval; дзэ ordu; дзын atmak; бадзэ sinek
Е е	E e	E, YE	e kötülük; ежь kendi(si); емыкly uygunsuz; ешъон içmek
Ж ж	Ж ж	J	жэ ağız; жаклэ sakal; жэпкъ çene; бжыхъэ sonbahar
Жъ жъ	Жъ жъ	Kalin J	жъы yaşlı, eski; жъапхъ tava; жъажъэ yavaş, ağır
Жъу жъу	Жъу жъу	Kalin JÜ	жъуагъо yıldız; жъон kaunamak; зэжъу dağ; мыжъо taş
Жь жь	Жь жь	Kalin J	жъы hava; жъыбгъэ rüzgar; жъау gölge; бжъыны soğan
З з	З з	Z	зы bir; закъо yalnız; зэклэ bütün, hepsi; зауэ savaşı; мазэ ay
И и	U u	I, YI	ины büyük; и sekiz; из dolu; илъэс yıl; икъун yetmek
Й й	Û ü	Y	бай zengin; дэжъый fındık; пай için; клэй dere, vadi
К к	К к	K	канал kanal; класс sınıf; кран vinç; musluk; марк pul
Ку ку	Ку ку	KU	кушгъэ beşik; ко but, kalça; коцы buğday; куу derin
Къ къ	Къ къ	Kalin K	къабзэ temiz; къэ mezarlık; къашъо dans; къэклон gelmek
Къу къу	Къу къу	Kalin KU	къо oğul; domuz; къухъэ gemi; къуае peynir; къуаджэ köy

КI кI	<i>KI kI</i>	Sert Ç	кIалэ delikanlı; кIэнкIэ yumurta; кIымаф kış; кIапсэ ip
КIу кIу	<i>KIу кIу</i>	Sert KU	кIуачIэ güç, kudret ; кIоцI iç; кIон gitmek; тхьакIум kulak
Л л	<i>L l</i>	L	лы et; лагъэ tabak; лэгъуп kazan; лэныст makas; мылы buz
Лъ лъ	<i>Lъ лъ</i>	LH	лъы kan; лъэпэд çogar; лъакъо ayak; лъэпкъ soy; halk
ЛI лI	<i>Ll ll</i>	Sert LH	лIы adam; коса; лIыкIо elçi, aracı; лIэн ölmek; плIы dört
М м	<i>M m</i>	M	машIо ateş; мэлы koyun; мэзы orman; макIэ az; мыр bu
Н н	<i>N n</i>	N	нэ göz; ны anne; непэ bugün; нашэ kavun; нысэ gelin
О о	<i>O o</i>	O, VO	о sen; ощы balta; осы kar; ощхы yağmur; орэд şarkı
П п	<i>P p</i>	P	псы su; пэ bugün; пчъэ карI; пшъашъэ genç kız; пхъэ odun
ПI пI	<i>Pl pl</i>	Sert P	пIэ yatak; пIалъэ süre; пIыкIэн üşümek; лъапIэ değerli; pahalı
ПIу пIу	<i>Plу plу</i>	Sert PU	пIуакIэ ince; пIуабл hasır; пIун beslemek; сабыипIу dadı
Р р	<i>R r</i>	R	ренэ sürekli; разэ memnun; рэхъат rahat; джыри henüz
С с	<i>S s</i>	S	сэ ben; сымадж hasta; сапэ toz; сэнашъхъ üzüm; сьд ne
Т т	<i>T t</i>	T	тэ biz; ты baba; тхъэ tanrı; тыгъэ güneş; тыгъужъ kurt
ТI тI	<i>Tl tl</i>	Sert T	тIы коç; тIэкIы biraz; тIысын oturmak; ятIэ toprak
ТIу тIу	<i>Tlу tlу</i>	Sert TU	тIу iki; тIурыс yaşlı, eski; тIокIы yirmi; тIупщын bırakmak
У у	<i>U u</i>	U, VU	унэ ev; узы hastalık; ағрI; уанэ eyer; упчIэ soru; үсэ şiiir
Ф ф	<i>F f</i>	F	фьжыы beyaz; фабэ sıcak; фэмыф tembel; фэдэ gibi
Х х	<i>X x</i>	ince H	хы altı; deniz; хатэ bahçe; хабзэ âdet; хафэ ekşi; хэт kim
Хъ хъ	<i>Xъ хъ</i>	Kalın H	хъэдэн bez; хъырбыдз karpuz; хъырцэ şeftali; хъы ağ
Хъу хъу	<i>Xъу хъу</i>	Kalın HU	хъу erkek; хъурай yuvarlak; хъупIэ otlak; хъурджан yüzük
Хь хь	<i>Xь хь</i>	H	хъайнап ауp; хъалыгъу екмек; хъау hayır; хъэ köpek; arpa
Ц ц	<i>C c</i>	TS	цэ diş; цы yün; tüy; цыгъо fare; цацэ çatal; напцэ kaş
Цу цу	<i>Cу цу</i>	ÇÜ	цуакъэ ayakkağı; цу öküz; цумпэ çilek; тхъацуф oklava
ЦI цI	<i>Cl cl</i>	Sert TS	цIэ ad; bit; цIыфы insan; цIыкIы küçük; цIынэ ıslak, nemli

Ч ч	Ч ч	Ç	чэты tavuk; чэтыу kedi; чыжьэ uzak; чэщы gece; чан keskin
Чь чь	Чь чь	Yumuşak Ç	чьыгы ағаç; чьылэ soğuk; чьые ууку; чьэн koşmak
Чи чи	Чи чи	Sert Ç	чыплэ yer; чыфэ borç; члэгь alt; чыхьумбий köstebek
Ш ш	Ш ш	Ş	шы at; erk.kardeş; шыпхьу kızkardeş; шхонч tüfek
Шь шь	Шь шь	Kalin Ş	шьхьэ baş; шьэжьый bıçak; шьынэ kuzu; шьабэ yumuşak
Шью шью	Шью шью	Kalin ŞÜ	шьо siz; deri; шьюзы kadın; шьоуцыгы şeker; шьюу bal
Шл шл	Шл шл	İnce Ş	шлэх hızlı; шлэн уармак; bilmek; шлэтэу parlak; пшлы on
Шлы шлы	Шлы шлы	İnce ŞÜ	шлыцлэ siyah; шлой kirli; шлы iyi; шлыанэ çара; ləşly tatlı
Щ щ	Щ щ	Kalin Ş	щэ süt; kurşun; щы üç; щынэ korku; щагу avlu; щыды eşek
Ъ ъ	Ъ ъ	Sertleş. iş.	гь, жь, кь, чь, хь, шь
Ы ы	Ы ы	İ	ыкли ve; ыпэклэ önde; önce; ыужыр arka; ышлагь уартı
Ь ь	Ь ь	Yumuş. iş.	жь, хь
Э э	Э э	A-E arası	экзамен sınav; экран ekran; матэ seret; панэ diken
Ю ю	Ю ю	YU	Юсыф Yusuf; Юныс Yunus; плюс artı
Я я	Я я	YA	ябгэ zalim, hain; ягьэ zarar; sivilce; ятлэ toprak; яжьэ kül
И и	И и	Keskinl. iş.	лай çirkin; лэ el; ляхьыл akraba; ыгьын tutmak; palo şarık
Иу иу	Иу иу	Keskin U	Иудан irlik; Иофы iş; Ion söylemek, demek; чылу düğme

ALFABENİN BAZI ÖZELLİKLERİ

Türkçe harfler Adıgece sesleri tam olarak karşılamadığından, alfabeyi öğrenmek için en iyi yöntem, dili bilen birine kelimeleri söyleterek sesleri telaffuz etmeye çalışmaktır.

У harfi, bazı sessiz harflerle birlikte (гу, гьу, жьу, ку, кьу, кьу, пьу, тьу, хьу, цу, шьу, шлы) kelime sonlarında yarım okunur. Bu nedenle bunlar ayrı harf olarak kabul edilmişlerdir. Bu bitişik harflerde “y”, bazı kelimelerde “o” harfine dönüşmektedir (жьу-жьо; кьу-кьо; тьу-тьо; шьу-шьо).

Yabancı kökenliler dışında **в** (v), **к** (k), **р** (r), **э** (e) harfleri ile kelime başlamaz.

Е (E) ve **И** (İ) harfleri kelime ve hece başında YE ve Yİ olarak okunur.

О (O) ve **У** (U) harfleri kelime ve hece başında VO ve VU olarak okunur.

Ә harfi, e ile a arası, ama daha çok **a**'ya yakın bir ses olarak okunur.

Alfabe de harf olarak kabul edilen, ancak ses karşılığı olmayan ve sadece diğer harflerle birlikte kullanılan üç işaret vardır:

- 1- Sertleştirme işareti (**Ъ**) г, ж, к, л, ч, х, ш harfleriyle birlikte kullanılır (гъ, жъ, къ, лъ, чъ, хъ, шъ), bu harflerin daha sert ve kalın okunmalarını sağlar.
- 2- Yumuşatma işareti (**Ь**) ж ve х harfleriyle kullanılır (жь, хь) ve daha kalın okunmalarını sağlar.
- 3- Keskinleştirme işareti (**І**) sessiz harflerden sonra kullanılır (кІ, лІ, пІ, тІ, цІ, чІ, шІ) ve harfin daha keskin (sert) okunmasını sağlar. Sesli harflerden ise önce kullanılır (Іа, Іе, Іи, Іы, Іэ, Іу); Arapçadaki hemzenin işlevini görür (neş'e, Kur'an v.b.).

Hazırlayan: Murat PAPŞU